

ERDŐSZETI LAPOK

a

Magyar Erdőszegylet

Közlönye.

Harmadik évfolyam.

IV. füzet.

Április 1864.

Öserdők és rengetegek.

Irta Erdődi Adolf.

Szegény nyelvünkben az öserdő és a rengeteg, e két lényegesen különböző fogalom kifejezésére, szerencsésen két különböző szóval is birunk. Gazdag szomszédjaink, a németek, e részt valóban kínos helyzetben vannak. Nekik az öserdő is *Urwald* és a rengeteg is az, és így, hogy megértessenek, azon kényszerűségbe jutnak kinyilatkoztatni, hogy az *Urwald* tulajdonképen nem is mindig *Urwald*; hogy az éjszak *Urwald*-ja a téritőkörök *Urwald*-jához képest *Urwald*-nak nem is mondható, és hogy az, a mennyiben mégis annak volna nevezhető, némelykor csak *fogenannt*, máskor pedig *eigentlicher*, harmadszor *unversehrter*, negyedszer, ötödször pedig már tudja Isten miféle *Urwald*-ra oszlik. Mi csak öserdőt és kétféle rengeteget ismerünk; egyet a mérsékelt és hideg égöv alatt, s egyet a téritőkörök világában. A rengeteg mindig öserdő, de az öserdő nem mind rengeteg.

Oly erdőt, mely emberi közreműködés nélkül keletkezett az ősidők homályos korában, és a mely menten az ember romboló kezeinek bántalmaitól mai napig is érintetlen eredetiségében fönáll *őserdőnek* nevezünk.

Az egyes gesztek abban egyéni sajátosságaikhoz képest a lehető legmagasabb kort érik el, miglen az élet határaihoz jutva korhadásnak indulnak, és gyakran elég gyöngye elemi behatások súlya alatt a minőkkel századokig daczoltak, koronás büszke fejeikkel a felhőket ostromolván, összeroskadnak, egy utolsó hatalmas nyögéssel omolván a tápláló anya ölébe.

A kidültek helyét erőteljes ifiú sarjadék foglalja el s így az őserdőben tarka vegyületben állanak egymásmellett és küzdenek az élettel, mintha csak emberek volnának, a legkülömbözőbb korok képviselői.

Az öreg gesztek, nem igen sűrűen lévén, hatalmas koronát fejlesztenek, és evvel annyi árnyékot vetnek a talajra, hogy ott is a hova nem tolakodott még be az előre törő utódok serege, csak ritka vékony füvezetre akadunk; úgy hogy az ily erdőkben gyakran messzire látjuk be a megszámlálhatlan oszlopok mesteri ívezetű sorait.

Így van ez hazánk éjszaki őserdeiben. A délhez közeledő tájakon, televényes sík termőhelyen, a fény erősebb behatása folytán, a cserjék mindennemű sűrűsége lepi el a tulajdonképi erdő alját, úgy hogy az utról letérve s valamivel mélyebben hatolva a századok eme csendes sirboltjába, láthatárunkat a legközelebbi cserjék tövises ágazatja képezi.

Az őserdők különben zordon ég alatt, silány termőhelyen a fölöttük elvonult századok daczára is csak gyér állású törpéket termesztenek, melyekre az évek számlálhatlan sora hasztalan pazarolta az idők érlelő hatását.

Az őserdő tehát benyomásában, melyet az a szemlélőre gyakorol, igen csekély sőt visszás is lehet, a mennyiben az emberi fölfogásnak rosszul esik, ha századok erőlködéseinek eredménye sajnálkozó mosolyra készíti ajskait.

A *rengetegek* ellenben mindég oly valami nagyszerű, a minék

szemléletére az ember óriás hiúsága és egetverő szenvedélyei ajtatos meghunyászkodássá olvadnak; oly valami melynek szent borzadályaitól megrendül a szív, és semmiségének érzetében hangos dobogással hirdeti az Isten hatalmát. A rengeteg buja termőhelyen nőtt őserdő lévén, a magára hagyott, elönyös viszonyok közt működő természet csodaerejének legmagasztosb képét tünteti elénkbe. Az egyes gesztek óriásokká növekedve, ha kidülnek, miután századok viharai ellenében tagadólak rázogatták borzas fejeiket, egész nemzedékeket ragadnak magukkal s hoít tetemeikkel oly torlaszokat emelnek hátrahagyott társaik védelméül a mindent pusztító ellenség, az ember elejébe, melyeken ez új századok lefolyása alatt sem képes győzedelmeskedni. Minálunk az ily rengetegek rendesen csak egy főfánemből állanak, melyet az éjszaki részekben a tülevelűek, a délikben a lombosak egyike képvisel. Szórványos elegendben a termőhelynek megfelelő több gesztfaj is találkozhat bennük. Így a tölgyesek rengetegjeiben a szil és kőris; a fenyők között a bikk, és vörösfenyő; a bikkékben, a jávorok, szilek kőrisek. Áthatlan és lesújtó nagyszerűségük ünnepélyességét emeli a mély háborítlan csend, mely azokban uralkodik. Az ember csak elvétve jut oda bámulni remegni és — imádkozni. A szárnyasok kevés faja lel tápot és örömet bennük; a folyók és patakok szélein imitt amott egy méla csalogány zengedezi szerelme bús dalait, különben többnyire csak a magányos harkály sűrű kopogása hangzik. Oda vonulnak vissza az ember ádáz üldözése elől a medvék, vaddisznók, szarvasok, de egyszersmind ez utóbbiak félelmes ellensége is — a hiúz, mely ugyan hazánk erdőségeiben már a ritkaságok közé tartozik.

A t é r i t ő k ö r ö k r e n g e t e g j e i n e k főjellege szinte a nagyszerűség és az áthatlanság — a légkör forróságához, a talaj bujaságához mért mondhatlanul fokozódott arányban. A gesztfajok változatos sokasága megszámlálhatlan; az éjszaki rengetegeken uralkodó csend helyet a délnek a legfélelmesebb vadak ordításaitól csak úgy rengek. — De minek is beszélünk annyit! Úgy is szándékunk szives olvasóinkat egy kis sétára fölkeríteni vagy is inkább kettőre — egyszer az éjszaki országok, másszor meg a t é r i t ő k ö r ö k r e n g e t e g j e i t közelebből

megnézni. Biztos vezetőkről gondoskodtunk, kiknek hatalmas szava a természet eme csodáit közelebről és szászorta érdekesebben fogja magyaráztatni, t. olvasóinknak bemutatni, mint arra mi képesek lehetnénk.

Egyike e vezetőinknek Veszely József, *) erdőszegyletünk derék alelnöke, az összes erdőszvilág egyik leghírnevesebb tekintélye; evvel éjszak felé, másika a nagy Humboldt; **) evvel a forró égőv alá vándorolunk.

Ha úgy tetszik, induljunk! — Alsó-Ausztriában, a Mürzfolyó ke-
rületében vagyunk, Neuwald nevű rengetegben, melyet 1822-ben kez-
dett meghódítani — birtokosa és saját jövedelmei fényes előnyére Hub-
mer György fameszternek lángesze.

E rengetegből 1851-ben már csak 2000 hold vala hátra és ed-
dig aligha nem utolsó maradványa is áldozatul esett az ember kimé-
letlen pénzvágynak.

Sorsom megengedé, hogy e nagyszerű rengeteg, a természet
eme templomának borzadályos pompáját, mely annyira megrendített,
mint még soha nem emberi kéz által alkotott egyház, fiatal koromban
szemlélhessem.

A hatalmas benyomást akkor a következő szavakkal jegyzet-
tem naplómba:

Igen nevezetes ez elláthatlan rengetegnek, nagy terjedtségű,
bujá tenyészetű, jól földött öble A nagyszerű teremtés és pom-
pás vadon eme képe a legkeményebb szívet is meghódítja, és az Isten
hatalmas munkái előtt félénk tisztelettel tölti be. A természet, mely
itt földünk mai alakjának képződése óta egyedül és háborítlanul mű-
ködött, tenyészeti erőben és alkotásban hihetlent halmozott össze; itt
kezdet és bevégezés, növényi élet és halál oriási formákban van egy-
más mellé helyezve.

*) A rengetegek alábbi leírását Wesselynek „Die österreichischen
Alpenländer und ihre Forste“ című, európai hírű és tisztelt szaktár-
sainknak valamint minden művelt embernek nem eléggé ajánlható mun-
kájából vettük.

**) Ansichten der Natur 1-ter Band.

Ez öböl lúczyfenyői, jegenye sőt vörösfenyői is 150—200 lábnyi magasságot, 5—8 lábnyi vastagságot érven el 1000—2000 köbláb fatartalommal birnak, a bikkek 120—150 láb hosszal, 3—5 láb átmérővel 300—1000 köbláb fát tartalmaznak és így mindent felülmulnak a mit jelen állabjainkban látni megszoktunk.

E nagyszerű fatenyészet fősége azomban borzadályos, mert a legnagyobb életerejű gesztek közt mindenütt ott állanak a régmúlt századok elhalt tanui, letördelt ágakkal és tetőkkel, a törzsek kéregtelenül, kisérteties fehérséggel, és sokfélekép átlukgatva rovarokat keresgélő harkályok által, vagy szélvészek által ketté tört, hosszura nyult hegyes forgácsokban végződő oszlopromok.

A növényzet e nagyszerűsége nem csak onnét ered, hogy a gesztek természetes életkoruk határáig, tehát messzire túl a közönséges vágási koron növekedhetnek tömegükben, hanem nevezetesen onnét, hogy itt mindazon előnyös viszony megvan mely a gesztek életkorát a legislegszeleő határokig képes megnyújtani. A zordonabb égalj, az egyenlően nedves légem, a fölötte televénydús talaj, a sajátságos úgy szólván soha meg nem szakasztott erdőzárlat, mely a gesztek fiatalkori növéset mérsékli, azok gyökérzetét folytonossan óvja, ez mindössze oly annyira hat az életkor tartamára, hogy ez óriások, ha csak idő előtt nem esnek szélvészeknek áldozatul, többnyire 300—400, gyakran pedig 600 évnyi kort is képesek elérni.

E roppant méretű törzsek ezrei földik a fütelen talajt, a mint azokat vénség és szélvészek egymásra döntögették, keresztül kasul egymásra terítve vagy áthatlan torlaszokat képezve. Itt egy egészséges épen ereje teljében kiszakasztott törsz, összes nedvdús sötétzöld lombozatjában; mellette egy magában elszenderült s összeomolt apó kéregtelen fehér törsze, galytalanul, letörött tetővel; ismét mellette és alatta korábbi nemzedékek maradványai, sűrűen bevonva különfélekép árnyékolt zöld mohatakaróval, a korhadás mindennemű szakáiban.

Hol a gesztek azon egyetlen ösvényen terültek keresztül, mely e vadont átkigyózza, ott lépesöket vágtak a törzsekbe, hogy azokat át lehessen mászni; eltávolításuk ugyan is rettentő erő megfeszítésbe ke-

rült volna. E rengeteg közepe táján egy épen kidölt lúczfenyő óriásra akadtunk. Hat láb vastag törzse sánczkép terült az ösvényen keresztül, a társaság legmagasbjai sem valának képesek fölötte átnézni; a mozgékony fiatalság hasztalan mélyeszté beléje uszacsákyáit, hogy merész ugrással tetejébe kerülhessen, végül neki is csak a fontolgotó vénséget kelle követnie és a gesztet megkerülnie.

Nevezetes az új növényzet bujasága, mely a korhadó feküfákon fejlődik. Minden oldalról a legsűrűbb mohatakaró fűdi őket; abban a lehulló mag pompás csirágyat talál s az alatta képződő televényben alkalmas talajt. Így az eltűnedező fanemzedékek hulláiban az utódok milliói vertek gyökeret és erőteljesen törekesznek azon csekély nyilások felé, melyeket e hulák kidőlésük közben ez óriási erdőség magas lombtetőzetébe szakasztottak. A korhadó törzsek néhányain több száz új lúczfenyőt számláltunk, melyek egyesei már is tekintélyes 60—70 éves gesztekké fejlődtek. A mohafödött feküfák a vastag kérgű talajhoz képest oly annyira előnyösek az utónövedékre nézve, hogy ezt nagyrészt csak is ezeken láthatni.

Korosabb gesztek számos csoportjain még mindég meglátszik, hogy így keletkeztek, mert a rég eltűnt feküfának, melyen egykor csiráztak, egyenes vonalában állanak. Nem ritkák az oly koros gesztek is melyek gyökérnyaka több lábnyi magasban áll a föld fölött. Ezek is vastag törzshullákon növekedtek melyeket átövedzve gyökereik a talajba hatottak s mert később az így átkarolt tuskók egészen elkorhadtak, gyökérzetök egy részével most a levegőben állanak.

Szüntelen félrevont valami azon ösvényről, melyen haladnunk kellett; e látszólag még szűz vadonba való behatás gondolatja mondhatlan ingerrel bírt melynek ellentállani egyikünk sem vala képes; ily érzés lelkesítheté a földgömb körülhajzóit, midőn addig ismeretlen új világrészekre akadtak.

De hát mennyire voltunk képesek előre hatolni! Nehány lépés és hatalmas feküfatömegek terültek elénkbe. Roppant erőfeszítéssel szökkentünk egy egy törzsön keresztül, sok ügyel bajjal hatoltunk át másutt a koronák galjai közt, nyomultunk a törzs és a talaj keskeny

közein előbbre; néha egy egy mohos törzsdarabra ugrottunk, de ez behorpadt alattunk és térdig érő fakorhadványba süllyedtünk. E teljesen elkorhadt törzseket csak a sűrű mohatakaró tartotta még össze. Alig, hogy egy torlaszt legyőztünk, már is a másik tornyosodott elénkbe, és összes erők félórai megfeszítése után száz ölnél alig hatoltunk előbbre. Mind a mellett már is egészen új vidékben voltunk, mert az áthatolt feküfatömegek az ösvényre való kilátást teljesen elzárták előttünk. Még néhány száz lépés, és nem csak valamennyien egész öntudatlanul elszakadtunk egymástól, de mindenikünk a legmegfeszítettebb figyelem mellett is tökéletesen elveszté tájékozását. Életemben először esett meg rajtam hogy az erdő, különben szép és fájdalmas óráimnak e legmeghíltebb barátja; valóságos aggodalomba ejtett. Dobogó szívvel és visszatartott lélizzettel, teli aggállyal de hasztalan vártam vezetők meg szólamlását.

Csak most tudám megérteni azon borzadalmas meséket, melyeket vén bátyám, ki fiatal korát a vidéken töltötte, öregapám fonókájában el-el regéltetett.

„Egyszer egy bécsi gyógyszerész“ így beszélé egyebek közt, „fűvészkedni jött ide. Hubner Nasswald nevű telepítményében, a hol meghált, ugyan elmondák neki, mily veszélyes légyen idegenre nézve a Neuwald-ot egyedül meglátogatni és főkép az ösvényről letérni, miután ott a honos favágók is gyakran nem tudnak eligazodni. Hasztalan volt. Ő ez intéseket nevette, valószínűleg híven, hogy csak drága vezetőt akarnak a nyakába tolni. Legközelebbi reggel tehát egymaga lépte át a vízvázastéket s onnét a rengetegbe hatott.

Miután a kirándulásra szánt idő elteltével nem tért vissza övéibe, ezek keresni kezdették és Nasswaldig könnyen nyomára is akadtak, a hol azt a fölvilágosítást nyerték, hogy az odaveszett onnét vagy három hét előtt utnak indult, a Neuwaldot Terz irányában bebarangolni szándékozván.

De az idegent sem Terzben sem Freinban nem látta senki és további nyomára sehol sem lehetett akadni. Nem volt kétség benne, hogy az a Neuwaldból többé ki nem jött. Megfogadták a favágókat,

hogy a talán már éhenholtat fölkeressék, de minden keresés hasztalannak bizonyult. Csak most tudták ez emberek, hogy mit jelentett ama tompa kiabálás és nyöszörgés a mi néhány héttel előbb két órával éjfél előtt e rengeteg öbléből egész az ő vágásukig hallatszott, és a mit ők — a unő babonások — kísértetnek tartottak. Ez a szerencsétlen fűvésznek halálkiáltása vala.

Midőn néhány év mulva a vágások ez öbölben is előbbre hatottak, a munkások egymás fölibe dőlt két fatörzs közé szorult emberi csontvázra s mellette egy egészen elrozsdásodott fűvészszelenczére akadtak; kétség kívül a fűvészkedő bécsi gyógyszerész maradványi.

Hogy ne tévedjem még távolabbra az ösvénytől, mohos fatörzsre ereszkedém s eltökélém a hívást nyugodtan bevárni, melynek végül mégis csak bekelle következnie. Órámat húztam, egy negyedét mutatott egyre. Kivül, a mint később meggyőződtem, a nap teljes fényében ragyogott. De e forró Augusztusi nap egyetlen egy sugára sem hatott az örökös homályba, sem a változatlan nedves hüvességet nem zavará meg az erdő magas lombtetőzete alatt. Mélán meresztém szemeimet a komor, árnyéktalan oszlopcsarnokba, hol a szürke a zölddel és ismét a szürkével váltakozva mindenfelé a végtelenig látszott terjedni.

Messzi körben minden mozgalom kihaltnak látszott, egy madár sem csevegett, egy pillangó sem röpkedett, és a szellők is, melyek a magasban a fatetőket gyöngé ingásban tartották, nem hatottak le a törzsek környékébe. Hangtalan csend köröskörül; annál ijesztőbb volt rögtöni metsző kiáltása a magányos harkálynak, majd meg két egymáshoz surlódó szélmozgatta törzs kísérteties nyikorgása.

Az emberi működés semmi nyoma sem szelidíté e borzalmas magány aggályos benyomását.

Tudtam, hogy barátim nem lehetnek távol, mégis erőt vett rajtam a legnyomasztóbb egyedüliség érzése, ellenállhatlan aggodás. Mi is az ember, képzelt dicsőségében az Isten valóban nagyszerű teremtese irányában.

Pütkösdí királya a természetnek! lépj azon templomokba, melyekben az, egész fonségét kifejté, azon templomokba, melyeket szék-

helyedül kelene választanod, lépj be e rengeteg borzalmas pompájába, lépj be egyedül, a mint ahoz illik, ki egyedül magára akar építeni, és rohanva fogod elhagyni a nézhelyet, melynek nagyszerű fenségét törpe lelked fölfogni képtelen.

E kép kiegészítése tekintetéből e fiatalkori jegyzetekhez hozzá kell tennem, hogy a leirt rengeteg holdja többnyire 60—150 öl feküfát tartalmazott holdanként, melynek legalább is felének keméndfája még használható vala. A keméndfa itt 800—1000 esztendeig maradt ép, és a kidölt törzseknek 150—200 esztendőre volt szükségük, hogy teljesen elkorhadjanak. Hogy ezt megfoghassuk, a fa kitünő minőségét, a hosszú teleket, a rövid nyarak folytonos nedves hűvösségét kell tekintetbe vennünk, és meggondolnunk, hogy e feküfákat semmi nap-sugár sem éri, és hogy mindenik vastag mohatararó által óvatik a légem behatásai ellen.

De most pihenjünk egy kissé, hogy megujult erővel kísérbessük a nagy Humboldtot, ki a jelenkor természettudósai közt leghosszabb ideig élt egy nagy világrész leghensejének őserdeiben, a forró ég alj kétségkívül hasonlíthatlanul nagyobb szerű rengetegjeinek rejtélyeibe.

(Folytatása következik.)

Sz. k. Pozsony városa erdőségeinek leírása.

Pozsony városa mint az alábbi táblázat mutatja közel 6000 cat. hold erdőséggel bír.

Pozsony sz. kir. város erdőségeinek tértáblázata tekintettel az ott uralkodó fajok elegy-arányaira.

A Pagony neve	Az alábbi fajok elegy-aránya							Térnagyság 1600 □ öles cat. holdak- ban	
	Tölgy.	Bukk.	Erdői-fenyő.	Kőris és szil.	Nyár, fűz- és égerfák	Áktász	Szederfa.	hold	□ öl.
Városerdei									
Főerdő	0.38	0.59	0.03	—	—	—	—	2476	224
Kálváriahegy	—	—	1.0	—	—	—	—	11	19
Ramgert erdő	1.0	—	—	—	—	—	—	—	87
Steinsatz és Vogelfang	1.0	—	—	—	—	—	—	6	900
Kórházi	1.0	—	—	—	—	—	—	6	72
Örmesteri	—	—	1.0	—	—	—	—	8	1288
Lamacsi									
Főerdő	0.30	0.70	—	—	—	—	—	1255	254
Matzengrund	—	—	1.0	—	—	—	—	3	1466
Timler	—	—	1.0	—	—	—	—	4	322
Szamárhely	—	—	1.0	—	—	—	—	10	126
Adófold és Özföld	1.0	—	—	—	—	—	—	189	372
Malomvölgy	—	—	—	—	1.0	—	—	—	668
Prácsai									
Hegyi erdő	0.60	0.25	0.15	—	—	—	—	255	1011
Karlovi-Hay	0.60	—	—	0.25	0.15	—	—	45	1297
Teichremisz	—	—	—	0.6	0.4	—	—	24	314
Ligeterdei									
Pötschen	—	—	—	0.12	0.60	0.28	—	329	712
Ligethidi öntvény	—	—	—	0.1	0.8	0.1	—	31	420
Ó-Liget	—	—	—	0.33	0.38	0.29	—	314	128
Városvölgyi liget	—	—	—	0.50	0.27	0.22	0.10	137	1386
Griehenau és Geldschatzl	—	—	—	—	1.0	—	—	45	1145
Malomliget	—	—	—	0.3	0.5	0.1	0.1	77	1395
Téglaliget	—	—	—	0.5	0.4	0.1	—	62	372
Az összes erdőtér								5292	1175

Ez részint mint szálerdő 100 éves, részint mint sarjerdő 5, 30 és 50 éves fordában kezeltetik.

A klíma egyáltalában szelid és a fanövésre, melyet a kései fagyok csak némely völgyekben károsítanak — igen kedvező.

A földtéri viszonyok különbözők. A földtér egyenetlenebb része azon előhegyekkel van összefüggésben melyek a Dunától keletnek húzódva a kárpátok messzeterjedő heglánczolatának kezdetét képezik.

Az erdőség nagyobb részét egy fővölgy két egyenlőtlen részre osztja t. i. a déli — úgynevezett Városerdei — és az északi vagy is Lamacsi pagonyra.

A városerdei pagony kitünőbb magaslatai: a nagy Borshegy, a nagy Bükkös és a Zergehegy, mind alig 1000 lábnyi magasak a tenger színe felett.

A Lamacsi pagony legmagasabb pontja a nagy Somhegy mely azonban a három előbbinél alacsonyabb.

A Városerdei pagony általjában egy nyugatról délfelé vonuló hegyen terül el melynek déli és északi, többé kevésbe meredek lejtőit különféle hegyzugok szaggatván meg, úgy a szállítást valamint a megjárást nehezítik.

Az egyedüli kőzet gránit mely néhol gnajszba megy által és több helyütt kisebb sziklacsoportokban tűnik elő, különösen a Krammi kőbányában hol az burkoló- és épület kövekül töretik. Elmállása által a déli lejtőkön kavicsos homokos és meglehetősen száraz, az északiakon azonban üde, mély, erőteljes és helyenként kötő síkértalajt ad mely az által, hogy a lombalom gereblyélés majd soha sem történik még tetemesen nyer.

A városerdei pagony néhány évtized óta vízhiányban szenved s még magának a híres Richard abbénak sem sikerült bőforrásokra akadni.

A déli lejtőkön a tölgy, az északiakon a bükk az uralkodó fanem. Mind a két fanem gyertyánfával elegyesen jön elő.

Ezenkívül egyenként találhatunk: jávorok hársak, szílek, kőrisek valamint a barkóczagalagonya a nyír- és rezgönyárfa a kecskefűz; a kevés túlevelűek u. m. az erdei-, fekete-, sima-, vörös-, lúcz- és je-

genyefenyőket a megfelelő helyekre csak az utóbbi időben ültették s azóta a nagyobb mérvben eszközlött ebbeli ültetések is jó növésnek örvendnek.

A nagy Weidritz völgy alján jókora területen 5—20 éves mez-gés éger kulturák vannak melyek, mivel a talaj rájuk nézve igen kedvező, nagyon szépen fejlődnek.

A városerdei pagony kizárólag mint szálerdő kezeltevé, vág-ható állabjaiban kitünő szerszám — és tüzfát szolgáltató. Különös figyelem fordítatik arra, hogy minden egyes darab a legezészerűbb felhasználás mellett a legmagasabb áron értékesítessék; sikerült is a vágható tölgyállabokból több mint 40%-ot épületi és szerszámfaul különösen szőlőkarokul értékesíteni. Sokkal csekélyebb kelete van a bükk — és gyertyán-szerszámfaának minthogy ezeknek e környékben lakó feldolgozó, a hasonnemű tüzifa rendkívüli magas ára miatt, más vidékbeliekkel nem versenyezhetnek. Hasonló figyelem fordítatik a fa szétválogatására a városi faraktárban is hova majd minden felhasználandó fa behordatik.

Meglepőleg sok mellékhasznót hajtának a legnagyobb szorgalommal és célszerűséggel végbevitt gyéritések.

Azon körülménynek, hogy Pozsonyban még a fél hüvelknyi vastag fának is aránylag jó ára van, köszönhető nem csak a valóban meglepő jövedelmi eredmény, hanem a fiatalosok, rúdgesztesek és közelvágható állabok egy formasága és jó zárata is. A gyéritésnél különösen a csekélyebb becsü fanemek u. m. a kecskefűz, a rezgönyárfa, a hárs és mindazok melyek előnyösen magasabb korig fen nem tarthatók, a menyiben a zárlat engedi, vagatnak ki.

A vágható állabok ujbolitása a mennyire lehetséges természetes uton vetény- és vigályvágások által történik.

Az ujbolitási időszak 7—10 évre terjed. Ott hol a vetényvágás célhoz nem vezet, az ujbolitás mesterséges uton történik. Jelenleg már egy tisztás sincsen.

Azon erdőtérek, melyeken az eddigi fanem a talaj minősége

miatt előnyvel többé nem tenyeszik, letaroltatnak, és lúcz-, erdei-, fekete vagy vörösfenyővel ültetnek be.

A szükséges plánták a gondosan ápolt két faiskolából vétetnek és 2—3 éves korukban ültetnek ki.

A városerdei pagonyt semminemű szolgálat nem terheli, s a fa-fuvarosoknak is csak azon korosabb állabokban engedtetik meg a legeltetés melyekben ez által semmi kár nem történhetik.

A **Lamacsi pagony** földterületére és talajára nézve hasonlít némileg a városerdei pagonyhoz.

A mi az állabviszonyokat illeti megjegyzendő, hogy itt különösen az északkeletnek fekvő részekben, a tölgy és bükk mellett kivált a rúdgesztesekben, részben a gyertyán is uralkodik.

A többi fajok itt is valamint a városerdei pagonyban részint természetes, részint mesterséges tenyésztés folytán jönnek elő.

Ezen pagony állabjai, fájdalom, nem bírnak annyi épületi és szerzőfának való törzszsel.

Ezen körülmény oka abban rejlik, hogy a Lamacsi pagony maiglan is az annyira alkalmatlan legelő és faizási szolgálat terhe alatt szenved, és hogy ezelőtt a Lamacsi urbéreseknek azon esetben ha fa szükségletüket az elnyomot és zöld rudak, valamint a vágásokban lévő száraz ág és hulladék fával nem fedezhették, megvult engedve a korosabb fák alsó ágait is levagdalni.

Az utóbbi években a Lamacsi urbéresek által felhasznált fa, évenként körülbelül 800 kétfogatu szekér, 4 hüvelyknél vékonyabb, ág és gyéritési fát tett.

A mi ezen pagony kezelését illeti, az hasonló a városerdeihez, csak hogy itt azon állabokban melyeket kizárólag, a 100 éves korig tetemes növedékesztés nélkül fen nem tartható gyertyán képezi, a tarvágás kísértetett meg, még pedig a legjobb eredményel.

Szabályszerű gyéritések a Lamacsi pagonyban csak az utóbbi 3 évben és csak is kísérletkép eszközöltettek, mivel az előtt azon téves nézet uralkodott, hogy az uradalom a fenálló szolgálat miatt ezen erdőjavítást s egyszersmind mellék használatot igénybe nem veheti.

Az állabok ujbolitása e pagonyban is részint természetes uton vetényvágások által, részint mesterségesen, ültetés által eszközöltetik; a szükséges lomb- és tülevelű plánták két kis faiskolában neveltetnek. Az ültetéseket mindenütt óhajtott siker kíséré.

A Steiergrund és Prácsai hegyerdő szinte halmos területen fekszik, az egyedüli kőzet itt is a gránit.

A talaj kevésbbé termékeny mint az előbbi pagonyokban, sőt némely helyen félreismerhellen erőtlensége miatt a tölgy tenyésztésére többé nem alkalmas.

A uralkodó fafaj a tölgy mely 50 éves fordában sarjerdőkép kezeltetik.

Az ujbolitás részint sarjadzás részint természetes vetényülés által történik, az itt ott találtató hézagok beültetnek; e tekintetben a Prácsai igen jól sikerült lúcz- és erdeifenyő ültetvényekkel bir.

A szükséges plánták nevelésére mind Steiergrundban mind a Prácsai hegyerdőben faiskolák vannak.

Mind a két erdő rész majdnem kizárólag csak tűzifát és csak kevés és csekély szerszámfát szolgáltat.

A városi erdő rész második nem kevésbé értékes részét képezik a többnyire Duna-melléki ligetek.

Fekvésök majdnem kizárólag lapályos, és csak ritkán öntetnek el a Duna árvize által.

A talaj alját mindenütt folyamkavics képezi, melyet néhol csak egy pár hüvelyknyi, másutt pedig több lábnyi magas homok és iszap üledék fed; minek következtében a talaj mélyrétegűségére és termékenységére nézve felette változékony és néhol meglepőleg rögtöni átmeneteket mutat, annyira hogy némely helyen a legnagyobb szorgalom, költség és fáradság daczára sem lehetet kielégítő ültetéseket eszközölni.

Az urolkodó fafajnak a mélyebb rétegű talajon a kőris, a szil, jávorok és tölgyek, elegyesen hárszal, rezgő-, fehér- és feketenyárfával

mezgés- és hamvas- égerrel és fűzekkel; a sekélyebb talajon pedig az evvel beérő lágy fanemek honosak.

Az akász különösen újabb időben tenyésztetik nagyobb mértékben; az erdeifenyővel is tétettek kísérletek.

Az összes ligeterdőség, kivéve az új és alacsonyán fekvő fűzekkel benőtt áradványokat, 30 éves fordában sarjerdőkép kezeltek és egy 1851-ben felállított rendszer alapján arányos vágatokban használtatik.

Ezen gazdászati rendszerbe azonban nincsenek befoldolva az előbb említett fűzekkel benőtt áradványok, melyek fonó vesszőnek gúzsoknak és pözseknek, 3—5 éves fordában sarjerdőkép kezelve használtatnak.

A fa vágása és szállítása, az áradások és a tuskóhajtások megsértésének kikerülése végett, lehetőleg a téli hónapokban történik.

A fa feldolgozásánál itt is figyelem fordítatik arra, hogy a szerszámfának alkalmas darabok tűzifául ölbe ne rakassanak.

Ezen köris, szil, jávor és tölgy szerszámfák különféle vastagságban kiválogatva, köbözve, és meghecsülve a pozsonyi fakereskedők kerekgyártók és a szomszéd Mosonymegyei villacsínálók és kerekgyártóknak árverés útján eladatnak.

A néha igen vastag lágyfák különféle épületi és szerszámfát szolgáltatnak és kisebb részletekben kádárok és gyufakészítők által is feldolgoztatnak. A többi tűzifának feldolgozva szinte a városi faraktárba szállítatik.

A 4 hüvelyknél vékonyabb galy- és rözsefa pedig 3 láb hosszú és 1 láb átmérőjű nyalábokba kötve, százanként árverés útján, a vágásban eladatik.

A gyéritések a ligetben arra szorítkoznak, hogy a legközelebb vágás alá kerülő állabokban valamint a fiatolosokban is a sövényfonásra igen alkalmas cserjefák kivágnak és egész hosszúságukban 12—15 hüvelyknyi vastag nyalábokba kötve elárvereztetnek.

A városi ligeterdőben 1857 óta a legfényesebb eredménnyel végbevitt ültetések megérdemlik, hogy itt bővebben tárgyalassanak.

Hogy egyrészt Pozsony városa vagyontalan lakóinak alkalom

nyujtassék tüzelő fajok egyrészét törvényes uton megszerezhetni s e mellett kapásnövények termesztésére alkalmas erdőtereket jutányos bérért ideiglenesen használatba vehetni; másrészt pedig, hogy az akkoriban terjedelmes és részben most is meglevő majdnem kizárólag: som, bangita, galagonya, kökény, borbolya, kutyabenge, hólyagfa, fagyal s a t. bokrokkal benőtt csepőtéket rövid idő alatt jövedelmező fa állabokká lehessen átalakítani, anélkül hogy ez által a városi pénztár terheltebbé, — a városi erdőhivatal a Magyar-Óvári uradalom példáját követve, hol már mintegy 30 éve ez irányban a legsikeresebben működnek, elhatározza a fennebb említett semmit sem jövedelmező csepőtéket az által változtatni át jövedelmező állabokká, hogy ezen téreket $\frac{1}{4}$ holdnyi részekre osztva, nagyobbrészt pozsonyi vagyontalan lakosoknak az alább elősorolandó feltételek mellett, kapásnövények termesztésére ideiglenes használatra kiosztá, tartozván az illető felek a kiosztott téren nem csak a bokrokat s egyéb cserjét kivágni, hanem egyszersmind ezek tuskóit és gyökereit, valamint a még található többé nem sarjadzó vén tuskókat is kiirtani.

Azon körülmény megfejtésére, hogy az utóbbi időben vitt vágások által erőteljes gyökér és tőhajtásból eredt állabok helyett csak a fen említett haszonnélküli csepőték jöttek létre, megjegyezendő:

1. hogy az utóbbi időben fejsze alá került állabok 50—80 éves nyárjasok és fűzesek lévén, nem voltak többé képesek erőteljes tő- és gyöksarjakat hajtani.

2. hogy ezen magas koruknál fogva nagyon gyér állabokban még jóval ezek letarolása előtt, a vén törzsek között a fen elősorolt cserjék telepedtek meg, melyeknek magvai részint madarak, részint az akkoriban gyakori áradások által jutottak oda.

Ezen magvak a nagyobbrészt erőteljes talajban tökéletesen megfelelő csirágyra találván, a fejlődő növényké a vén gesztek oltalma alatt vigan fejlődtek, megnöttek, magot hoztak s fajukat szaporiták. Így származtak azon sűrűségek melyek az állabok letarolása alkalmával bár töbül kivágva, buja tő- és gyökékhajtásaikkal a vén tuskók itt ott mutatkozó hajtásait egészen elnyomták.

A fiatalosok ily siralmas állapota alulírottat 1857-ben arra bírta, hogy az előde által bár igen is tökéletlenül kezdett átalakítást, minden tehetségében álló eszközökkel, e téreknek ideiglenesen mezőgazdasági célokra való használata által fogatosítsa.

Az első két évben ez csak kis mértékben történhetett mert a közönség nem bízván a fáradságát jutalmazó termésben, nagyobbserű irtásokra vállalkozó nem találkozott, azonban az irtási- és bérföltételek könnyítése, emberséges és részrehajlatlan bánásmód által sikerült oly számos vállalkozót ez átalakításra megnyerni, hogy 1858. év óta a ligeterdő különböző részeiben több mint 400 hold hasztalan csepötte, változtatott át jó jövedelmet ígérő állabokká, melyeknek jövendő czélszerű újbolitása is biztosítottnak tekinthető.

Más mint a leirt uton lehetlen lett volna oly fényes eredményhez jutni, mert ha az átváltoztandó csepötés téreken a cserjék és ezek gyökereinek irtása napszámban történt volna, az annyiba kerülendett, hogy ezen tetemes előköltések kamatos kamattal, az egykori terméssel összehasonlítva, valószínűleg semmit sem jövedelmeztek volna; és továbbá mert ha ezen több ezerekre menő költségek engedélyezve is lettek volna, lehetlen lett volna a szükséges munkaerőt előteremteni.

Ezen művelési módnak még azon fontos előnye is van, hogy az által a város vagyontalan lakóinak, — kik a szükséges tűzifát ennek rendkívül magas ára miatt alig, vagy csak nehezen szerezhetik meg, — alkalom nyújtatik tűzifaszükségletüket az irtványok úgy is nehezebben értékesíthető cserje- és redves tuskófájával jogos uton fedezhetni.

Nem kevésbé fontos körülmény az is, hogy ezen térek 2—3 évig kapásnövények tenyésztésére használtatván, több száz, sőt ezer mérő burgonyát és tengerit szolgáltatnak, minek pénzbeli jövedelme közvetve szinte a városi közönség javára szolgál; a városi pénztár pedig az ámbár csekély haszonbérből annyi, sőt néha több jövedelmet is húz mint a mennyibe ezen térek művelése kerülni szokott.

Ezen művelési rendszer mi módon való kivételét legyen szabad a következőkben elmondani:

A nyár folytán a fennebb említett okok miatt átváltoztatandó

térek felkerestetvén, ezek lehetőleg $\frac{1}{2}$ holdnyi darabokra osztva czövekkel jelöltetnek ki, melyeken a darab száma van jegyezve; azonkívül a sűrűségben átvonuló határvonalak, könnyebb föllelhetés végett, a cserjétől kitisztítatnak.

Ezek után közhírré tétetik, hogy mindazok kik ilyen művelés által átváltoztatandó téreket irtás és ideiglenes használat végett átvenni szándékoznak, magokat az erdőhivatalban nevök és lakasuk bejegyzése végett jelentsék, mely alkalommal egyszersmind tudtúl adatik a művelendő térek kiosztásának határnapja.

A kiosztás az alább elősorolandó föltételek felolvása után a jelenlevők közt sorshúzás útján történik.

Mindazok kik az előbbi évekről, mint részleteik megmunkálásában hanyagok vagy engedellenek ösmeretese az erdőszeti személyzet előtt, a sorshúzástól kizáratnak.

A sorshúzás előtt mindenki köteles, beirási díj fejében 10 új krt lefizetni, miből a részletek kijelölésének és elhatárolásának költségei fedeztetnek.

A sorsolás bevégezte után a vállalkozók neve és lakása bejegyeztetik, s mindenik azon részlet számát kapja melyet húzott s melynek előmutatása mellett a pagonyász neki az illető darabot kimutatja.

A felek a nekik kijelölt darabokat rendesen a következő öszön és tavaszon szokták irtani és megmunkálni, csak a hanyag gazdák vagy olyanok kiknek idejük nem volt, halasztják ezt a jövő év telére, de ez által a földnek első évben való ingyen használatától el is esnek.

Minden cserje- tuskó- és gyökérfát valamint a netalán találtató vastagabb törzsek 2 hüvelyknél vékonyabb ágait galyait s a rüzsét eddig ingyen kelle a vállalkozóknak átengedni.

Hasonlóul jónak látszott a részletek használatáért az első évben a felektől semmi bért sem követelni, egy részt hogy kedvező föltételek által több munkaerő biztosítassék és e művelési mód jobban megkedveltesék, más részt hogy a felek valóban terhes munkájokért némikép kárpótolva arra ösztönöztesse, hogy részleteiket minden gyökéértől és aszattól szorgalmasan megtisztítsák.

Ha azonban valamely vállalkozó egy év lefolyta alatt részletét legalább nagyjórészt ki nem irtotta és tökéletesen meg nem munkálta, úgy az illető darab a következő ősön oly egyénnek adatott által, ki mint szorgalmas és biztos munkás volt ismerve.

Az így megművelt tér azután, jövő ősszel vagy legkésőbb jövő tavasszal, famaggal bevettetik vagy faplántákkal beültetetik.

A favelésnél mely sorokban történik arra kell ügyelni, hogy ezek eléggé láthatók legyenek nehogy a felek későbbi saját, kapásnővényekkel való, sorközi vetésök alkalmával azokat megközelítsék, vagy épen feldőlják; ugyanazért czélszerűnek találtatott a favelés czéljából húzott barázdák két oldalán képződő földhányást egy oldalon jelül meghagyni, s a földet csak a másik oldalról a mag eltakarására fordítani.

Újabb időben a vetéssorok az által is szoktak megjelöltetni, hogy azokba 1—2 ölnyi távolságra nagyobb faplánták ültetnek.

Az utóbbi években a vetéssorok távolsága 3—4 lábnyi volt; a tapasztalás azonban azt mutatta, hogy ezen sortáv az ültetvényeknél igen csekély, mert különösen az ákások már első évökben 3—5 lábnyi magasra nővén, annyira szétterjeszkednek, hogy a kapás növények termesztése a sorok közt löbbé nem jutalmazó.

Minthogy azonban a tapasztalás igazolja, hogy a huzamosb ideig tartó földporhanyítás a fanövények kedvező növekvését lényegesen előmozdítja; s minthogy továbbá alulírott az erdőszegylet 1860-ki Aradi nagygyűlése alkalmával, a Kis-Jenői főhercegi uradalom erdőségeiben személyesen meggyőződött, hogy az ottani ültetvények kitünő állása csak is a sorok nagyobb távolságának, és a talajnak evvel öszekötött, kapásnövények termesztése által való, porhanyításának köszenhető, — az itteni kulturáknál is a 3—4 lábnyi sortáv helyett 5 lábnyi sortáv hozatott be, minek a huzamosb ideig tartó porhanyítás és tisztogatáson kívül még az az előnye is van, hogy a haszonvevők a plántasorok közzé 2 sor burgonyát vagy tengerit ültetvén, azokat nagyon meg nem közeli-
lívén, meg sem sérthetik oly könnyen.

A felek a művelési téreket, a mint említettett az 1-ső évben díj nélkül használják.

A 2-ik, 3-ik — és ha a használat még tovább lehetséges lenne — a következő évben a vállalkozók a művelési térekért a városi pénztárba, az alábbi árszabás szerént, évenként kevesbedő haszonbért fizetnek.

Jegyzéke

azon bérösszegeknek melyeket a haszsovevők a művelendő erdőterek kapásnövények termesztésére való ideiglenes használatáért fizetnek.

	2-ik évben		3-ik évben		4-ik évben	
Az irtás utáni I-ső évben a használatért semmi sem fizettetik.	ha a tér be van ültetve					
	Á- kász- szal	Más fa- nem- mel	Á- kász- szal	Más fa- nem- mel	Á- kász- szal	Más fa- nem- mel
A következő években fizet- tetik :	minden 1600 ☐ ölnyi cat. holdért					
	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.
a) ha a kapásnövények termelése szabályszerént történik:						
1) ha a tér még fával nincs beültetve.	12	—	12	—	12	—
2) ha a plánták 6 lábnyi négyes kötelekbe vannak ültetve.	10	—	8	—	6 40	8
3) ha a plánták 5 lábnyi sortávbán állanak.	7 20	8	5 60	6 40	4	4 80
4) ha a plánták 4 lábnyi sortávbán ültetvék.	6 40	7 20	4 80	5 60	3 20	4
b) ha a kapásnövények termelése nem csak a plántasorok közt hanem ezekhez közel, sőt a sorokban is történik.						
2) 6 lábnyi négyes köteleknél.	15	—	15	—	12	—
3) 5 " sortáv mellett	10 80	12	8 40	9 60	6	7 20
4) 4 " " "	9 60	10 80	7 20	8 40	4 80	6

A mi a fennebbi eljárás eredményét illeti az általában kitünően mondható, s alulírott e tekintetben egy szakferfiu, Fuchs erdőfelügyelő úr, ítéletére bátorkodik hivatkozni, ki is 1859-ben kiadott „Ungarns Urwälder“ című munkájának 56-dik lapján ez iránt nyilatkozott.

Hiba volt hogy a két első évben, részint plánta hiány miatt, részint elegendes állatok növelése végett, a fanemek váltakozó sorokban, az az úgy ültetődtek, hogy például ugyan azon téren egy sor köris után egy sor szil azután meg egy sor ákász és így tovább fölváltva következett; mert csakhamar kitünt, hogy ezen három fanem össze nem illik; az ákász ugyanis már az első évben 3—5 lábnyi magasságra nővén, — a kései fagyok által növéseben 2—3 évig visszatartott köris és a vad által bántalmazott szil, többnyire nem csak túlszárnyalja hanem egészen el is nyomja.

Hogy az ákász itt oly nagy mértékben tenyésztetik annak oka részint abban fekszik, hogy fája aránylag nagy- és sokoldalú használatiértékkel bír s hogy annak idejében az itteni tetemes szőlőkaró-szükségletet fedezendi; részint hogy ösmert gyors növése mellett a rovar világban ellenséggel nem bír; végre pedig azon körülményben, hogy az ákászmag szedése oly olcsó és könnyű s egyáltalában e fanem tenyésztése oly biztos és egyszerű, hogy e tekintetben minden egyéb fanem fölébe helyezendő.

E mellett azonban a többi fanemek tenyésztése sem hanyagoltatott el mint azt a következő kimutatás tanúsítja:

Kimutatása

a Pozsony város összes erdeiben 185⁸/₉-lől egész 186²/₃-ig történt
5 évi fa ültetés és vetésnek :

Sor- szám.	F a n e m	Mag		Plánta
		Mérő.	Font.	Darab.
1	Tölgyek (<i>Quercus</i>)	255	—	41100
2	Vadgesztenye (<i>Aesculus hippocastanum</i>)	6	—	—
3	Szelidgesztenye (<i>Castanea vesca</i>)	5	—	—
4	Dió (<i>Juglans regia</i>)	3 ¹ / ₈	—	25
5	Gyertyán (<i>Carpinus betulus</i>)	71	—	95600
6	Bükk (<i>Fagus sylvatica</i>)	17	—	57580
7	Platánok (<i>Platanus</i>)	12	—	—
8	Körisek (<i>Fraxinus</i>)	—	789	172136
9	Hársak (<i>Tilia</i>)	—	75	—
10	Akász (<i>Robinia pseudoacacia</i>)	—	270	338200
11	Jávorok (<i>Acer</i>)	—	730	70980
12	Szilek (<i>Ulmus</i>)	—	146	85370
13	Szederfa (<i>Morus alba</i>)	—	4	41000
14	Bigebecző (<i>Bignonia</i>)	—	2	—
15	(<i>Paulownia insignis</i>)	—	2	—
16	Erdéifenyő (<i>Pinus sylvestris</i>)	—	157	493816
17	Feketefenyő (<i>Pinus austriaca</i>)	—	72	203756
18	Lúczfenyő (<i>Pinus picea</i>)	—	127	164500
19	Vörösfenyő (<i>Pinus larix</i>)	—	19	5500
20	Jegenfenyő (<i>Pinus abies</i>)	—	525	17500
21	Égrek (<i>Alnus</i>)	—	—	65210
22	Nyír (<i>Betula alba</i>)	—	—	9150
23	Nyárfák (<i>Populus</i>)	—	—	17632
24	Fűzek (<i>Salix</i>)	—	—	15553
25	Saj-medgy (<i>Prunus Mahaleb</i>)	—	—	24500
26	Lepénfa (<i>Gleditschia</i>)	—	—	27050
27	Simafenyő (<i>Pinus strobus</i>)	—	—	9400
28	Mondolafenyő (<i>Pinus maritima</i>)	—	—	1300
29	Nyárfa dugványok	—	—	5700
30	Füzdugványkarók	—	—	10440
Összesen		369 ¹ / ₈	2918	1972998

Ebből kitetszik, hogy az 185⁸/₉—186²/₃ öt évi időközben, a hegyi és ligeti erdőségekben közel 2 millió lomb- és tűlevelű-plánta ültetett el és a szabadban is nem csekély térek vettek be tölgygyel és kőrissel,

A mi a vetéseket illeti, megelégedéssel emelendő ki egy a múlt év tavaszán az Ó-ligetben, kapásnövények ültetésével egyidejűleg eszközlött tölgymakkvetés, mely mintegy 30 holdon sorvetés mellett 120 mérő makkot igényelt s mely meglepően jól sikerült.

A fennebb kimutatott tetemes mennyiségű lombfa-ültőnczök nevelése végett a ligeli erdőben négy terjedelmes faiskola van, melyek közül különösen a „pötseni“ az abban lévő, úgy saját szükségletre, valamint eladásra szánt bel és külföldi fanemek bősége és különfélesége miatt a szakembert nagyban érdekelheti, annál is inkább, minthogy itt az érintett fanemek szaporításán kívül azok meghonosítása kísértetik meg.

A többi még elő nem sorolt erdőrészek, mint a fennebb adott táblázatból kitetszik, csekély kiterjedésűek, és részben új ültetvények.

A városi erdőhivatalnál létező faárak a következők:

Pozsony sz. kir. város erdőhivatalának faárjegyzéke 1863-ban.

Tüzifa 3 lábnyi hasábos ölenként a raktárban házhoz szállítással együtt:

Hasábfá		Tuskófa	
Bükkfa . . .	17 ft 70 kr.	Bükkfa . . .	13 ft 50 kr.
Cserfa . . .	16 " — "	Tölgyfa . . .	8 " 60 "
Tölgyfa . . .	12 " 60 "	Keményfa . . .	9 " 30 "
Keményfa . . .	15 " — "	Szilfa (hántott) . . .	8 " 70 "
Szilfa (hántott) . . .	11 " — "	Nyírfa . . .	9 " — "
Nyírfa . . .	12 " 25 "	Égerfa . . .	8 " 50 "
Égerfa . . .	12 " — "	Erdeifenyőfa . . .	7 " 20 "
Erdeifenyőfa . . .	11 " — "	Lágyfa . . .	5 " 50 "
Lágyfa . . .	8 " — "	Galy- és rőzsefanyalábok	
Dorongfa		Bükkfa . . .	8 " 40 "
Bükkfa! . . .	15 " 60 "	" vékony . . .	4 " 70 "
" selejtes . . .	13 " 65 "	Tölgyfa . . .	6 " 80 "
Tölgyfa! . . .	10 " 70 "	Keményfa . . .	7 " 30 "
" selejtes . . .	9 " 20 "	Égerfa . . .	6 " 30 "
Keményfa . . .	12 " 60 "	Erdeifenyőfa . . .	5 " 20 "
Szilfa! (hántott) . . .	8 " 90 "	Lágyfa . . .	5 " — "
Nyírfa . . .	10 " 70 "	Ölfa karók	
Égerfa . . .	10 " 30 "	Keményfa . . .	9 " 50 "
Erdeifenyőfa . . .	9 " 20 "	Lágyfa . . .	7 " — "
Lágyfa . . .	7 " — "		

Szállítás nélkül 52 új krajzárral kevesebb.

Épületi és szerszámfa árak köblábanként az erdőben :

Felső átmérő hüvelykekben	Hosszaság lábokban											
	6—9	10—12	13—15	16—18	19—21	22—24	25—27	29—30	31—33	34—36	37—39	40—42
	köblábankénti ár új krajczárookban :											
3—6	18	20	21	23	25	28	32	35	39	42	46	49
7—10	21	23	25	27	28	32	35	39	42	46	49	53
11—14	25	27	28	30	32	35	39	42	46	49	53	56
15—18	28	30	32	34	35	39	42	46	49	53	56	60
19—22	32	34	35	37	39	42	46	49	53	56	60	63
23—26	35	37	39	41	42	46	49	53	56	60	63	67
27—30	39	41	42	44	46	49	53	56	60	63	67	70
31—33	42	44	46	48	49	53	56	60	63	67	70	74
34—36	46	48	49	51	53	56	60	63	67	70	74	77
37—39	49	51	53	55	56	60	63	67	70	74	77	81
40—42	53	55	56	58	60	63	67	70	74	77	81	84

Megjegyzés. A porhás, hibás vagy nem tökéletesen egészséges törzseknél, azok minősége szerint 10—20% levonatik. Az épületi és szerszámfa ára a raktárban, a szállítás fejében 8 krajczárral új pénzben nagyobb.

Az 1862-ki áradás a ligeti erdőben tetemes károkat okozott; mint hogy a zajló jég több fiatalost és rúdgesztet letört, a víz pedig nemcsak erősebb törzseket is alámosván kidöntött, hanem nagyobb téreket kavicsal és fővénnyel behordván a legközelebbi időre terméketlenné tett.

Ez alkalommal az Eliziumnál fekvő lombfaiskola is végkép tönkre jutott; ugyan is a magasán állott árvíz a hirtelen leszállott légmérsék következtében befagyván, a képződött jégréteg, miután a víz lefolyt, az alatta fekvő terjedelmes ültetéseket tökéletesen összezúzta.

Még nagyobb kár történt az által, hogy az árvíz majdnem az egész télen át feldolgozott tüzi- és szerszámfa készletet részben magával sodorta részben pedig annyira szét hordta, hogy annak felkeresése, összehordása és ismétli ölberakása több ezer forintba került.

A következő tavaszi időjárás a megkezdett ültetvényezésekre eleinte kedvezőnek mutatkozott, de a csakhamar beállott, és 1857-től óta évenként ismétlődő szárazság, fájdalom! nem maradt káros következés nélkül. De legkárosabb volt az ákász kulturákra nézve a Szeptember 26. és 27.-kén hirtelen beállott fagy.

Az ezt követő nedves meleg idő az ákászokat új hajtásra ingerelvén ezeket kimeríté; az új hajtások pedig az azután beállott hűvös idő miatt meg nem fásodhatván, a korábbi hajtásokkal együtt a legelső fagynak áldozatul estek, minek következtében az 1861 és 1862-ben ültetett ákászok nagy része gyökerestől kiszáradt.

A hegyi erdőségekben ily káros elemi csapások nem mutatkoztak, s az ott eszközlött lomb- és tűlevelű-faültetvények a legjobb sikernek örvendnek.

Az 1862-ki év az erdei magtermelésre nagyon kedvező volt. A tölgy, bükk, kőris, jávor és szil oly dúsan termett csirképes magot, hogy a kulturákhoz szükséges magot nagy mennyiségben és olcsón lehet beszerezni.

Ámbár tölgymakk elég termelt, suska még is igen kevés volt; egyáltalában ezen mellékhasználat a Pozsonyi erdőkben kevés fontossággal bír s csak nagyon ritkán jutalmazza magát.

"Pozsony város erdeinek legnagyobb ellenségei az emberek.

Az ezek által közvetve és közvetlenül okozott károk oly különfélék és annyira ösmeretesek, hogy író nem tartja szükségesnek ezek bővebb elősorolásába bocsátkozni.

A jogosult Lamacsi lakosok legelő marháin kívül egyéb emlős állat nevezetesebb kárt nem okozott.

Rovarpusztítások sem történtek 1862-ben, jólehet elég cserebogár volt, de ezeknek még sem sikerült sem a virágot sem a lomboatot elpusztítani.

A ligetben ezelőtt gyakran mutatkozó kőris-törny (*Hylesinus fraxini*) és a szilbogár (*Eccoctogaster scolitus*) mind inkább eltűnnek mivel gond fordítatik arra, hogy ivadékaik s ezeknek élelmül és fészkül szolgáló tárgyak az erdőből idejekorán eltávolitassanak.

A kőrisbogár (*Lytta vesicatoria*) minden évben előjön a kőriseken, anélkül hogy ezek növéseinek ártana.

Az itteni faeladást és ennek jövedelmét illetőleg legyen szabad az alábbi számadási kimutatásra utalni:

**Sz. k. Pozsony város erdőhivatalának bevételei és kiadásai
186½-ben.**

	Pénzösszeg	
	új pénzben	
	ft.	kr.
Bevétel		
Eladott épületi-szerszám-tűzi- és rőzsefaért	120038	33
Kissebb nemű faeladásból	235	—
Aprolék faért	439	70
Hulfaszedési jegyekért	96	18
Álló gesztekért és plántákért	47	95
Fedél-és alomnadért	222	65
Füvelés és legeltetésibér	69	21
Vadászati haszonbér	1611	—
Földbér	236	76
Büntetési és kártérítési pénzek	359	89
Urbéri tartozások	379	60
Összesen	123736	27
Kiadás		
Favágók bére	8570	76
Szállítási bér az erdőből	21356	85
Ölberakásért a faraktárban	1761	49
Szállítási bér a raktárból	3273	35
Az erdőszemélyzet fizetése és lakbére	6898	50
” ” ” egyéb járandóságaira	801	50
Nyugdíjakra	1027	70
Járadékokra	35	20
Mellékjövedelmekre	1711	10
Napidíjakra	136	08
Erdei utakra	2547	91
Erdőművelésre	2724	85
Épületek kiigazítására	811	51
Erdei adó	6667	50
Irodai szerekre	295	05
Gyümölcs-és szederfa tenyésztésre	521	45
Parterősítésekre	1367	35
Renkivüli kiadások	1088	81
Összesen	61596	96
Ezen kiadást levonván a fennebbi összes jövedelem- ből marad évi tiszta jövedelem	62139	31
melyből évenként 1 cat holdra mint tiszta jövede- lem esik	11	74

A tölgyszerszámfa legnagyobb részét az itteni szőlősgazdák használják fel, ezen kívül vesznek: az idevaló fakereskedők tölgytörzsfákat; a Pozsonyi, Pesti és a környékbeli kerekgyártók köris- szil- és jávortörzseket, a szék- és kaptacsinálok, valamint a kefekötők bükkszerszámfát; a kádárok tölgy- és lággyfát. A kemény tűzifát mely a szűkségllet fedezésére nem is elegendő, kizárólag Pozsony városa lakosai fogyasztják el; a lággy tűzifa pedig tégláégetésre, valamint fazekasoknak, sütőknek s más egyéb gyárosoknak adatik el.

Rowland Vilmos,

Pozsony város erdőmestere.

Valami az akáczról és annak vetéséről.

Az akácz *) (a palóczföldön, hol igen el van terjedve agács-nak hívják) fanemeink között, melyek homok buczkáink megkötésére, és parlagaink erdősítésére hivatvák, minden esetre az első ranguak közé tartozik.

*) Kérem akácz vagy agács-ot és nem akászt nyomatni, miután 1-szor a gyök accacia s lett belőle akác-z; 2-szor mert rendesen úgy is szokták írni, és az akász alakot először is e lapokban olvastam, hogy jutott oda nem tudom. †)

Illés.

†) Az általunk használt „akász“ vagy „akász“ egyenjogu az „akácz“ vagy „akácz“ szóval, a mint ez az akadémiai nagy szótár 1-ső kötetének 256, 77, és 68-ik oldalán olvasható, a hol azt is megtalálni, hogy az akász ak elvont gyökből származik. Mi egyébaránt az akász-nak azért adtunk az akácz ellenében előnyt mert hangzatosabb és könnyebb kiejtésű.

Szerk.

Gyors növés, talaj tekintetében való igénytelenség, és a jeles fa, mely a bükkhöz tüzerőre nézve úgy aránylik mint 80 a 100-hoz, és igen jó és keresett szerszámát szolgáltat: mind oly tulajdonok, melyek csak kedvessé tehetik, különösen oly helyeken, a hol rövid idő alatt akarnak az erdősítés által célokat elérni.

Nem szándékunk itt a akáczról és annak tulajdonairól tüzetesen értekezni, sem ezen fanemet feltétlenül ajánlani, vagy más fanemekkel párhuzamba állítani, sőt elismerjük gyöngéit is. Ezek között kiemelendőnek tartjuk: hogy a szél könnyen repeszi, ki van téve az elfagyásnak — különösen fiatal korában, végre a mi legfőbb és legroszszabb a mezőgazdára, — szaporítására pedig oly előnyös, az — roppant foglalási tehetsége. Ezen tekintetben a mezőgazda méltan nevezi gyomnak, és pedig kiüríthatatlan gyomnak.

Az akácz gyökereiről — különösen ezek sérülése után — számos sarjat hajt, úgy hogy rövid időn az anyatörzs körül 4—5 (szántott földben gyakran még több) ölnyi távolban egész sűrűség támad; ezen fatyú sarjadék kiüríthatatlan és a mezőgazdának sok kellemetlenséget okoz, de a hol terjesztése a cél, jól felhasználva tetemes költség megtakarítására képesít.

A ritkán ültetett anyatörzsök körül t. i. a föld felhányatván a gyökerek átvágnak, a növénytelen talaj pedig megkapáltatik, s nem sokára száz meg száz gyöksarj bujik elő, mely mint a magról kelt plánta elültethető.

Nem célszerű tehát az akácz szántóföldek szegélyezésére, de alkalmas és ajánlható kopárlatok és más pusztá helyek erdősítésére.

Köztudomásu dolog, hogy az akáczmag, különösen száraz talajban nekezen csirázik, s gyakran hallani e miatt panaszt. Nem leend talán fölösleges tehát, ha e lapok t. olvasóinak a mag vetésénél való eljáráshoz rövid utasítással szolgálunk.

Az akáczmag igen kemény lévén soká és nagy mennyiségben kell hatni a nedvességnek és melegnek, még az életműködésre ébred, még a szíkek felpattannak és az őket borító kemény magburkot szétrepesztik. A csirázás elősegítése rendszeren áztatás által szokott

eszközöltetni, a mi rendszeren más gyönyébb héjú magvaknál elégséges. A hatás a víznek megsózása által előmozdítható, valószínűleg a konyhasó halvány tartalma miatt. Az ákácznál ezen eljárás nem mondom hogy nem vezet célhoz, de hosszadalmas. A legegyszerűbb és biztos mód: a forrázás *). Az eljárás a következő:

A valamely edénybe (dézsa vagy kád) töltött magot forrásban levő vízzel kell leönteni, de azt rajta csak 1—1½ perczig hagyni, azután gyorsan leönteni, de ismét vagy 2 percz múlva reá vissza tölteni, és addig hagyni rajta állani, még a víz meg nem hült.

A vetés akkor történik mikor már a fagyoktól félni nem lehet, mert az ákáczt a legkisebb fagy is tönkre teszi kelésében. Lošonez vidékén April 20—30-ka közt szokás vetni.

A földet ákác-iskola számára jól fel kell szántani, megművelni és kiegyengetni. A sorvetés egymástól 1½ láb távolban húzott vajorkákban történik; sűrűen vetni nem jó; a magot televényes porhanyó földdel 1 hüvelknyi — laza vagy homokos földdel pedig vastagabban kell betakarni.

A magról kelt ákáczcsemete első évben 2—4 láb magasra nő. Két éves korában legjobb kiültetni, mert ha kissé buján nőtt első télen könnyen lefagy. Az átültetésnél mélyre kell nyesni.

Ha nagyobb területet akar valaki beültetni figyelmeztetem a helyvetésre. Ugyanis 2—4 láb távolságban tetszős nagyságu (2—3 □') térecskék műveltetnek meg, és ezekbe vetjük a magot, később a fölösleges csemeték kivételhetnek és másutt ültethetők el.

Miután az idén sok helyen nagyobb szerű faültetéseket terveznek, és ezeknél bizonyára az ákác nagy szerepet fog játszani, — rövid utasításom talán alkalmoszerű lesz.

Illés Nándor.

*) Atyám ezt évek óta gyakorolja, és sikerrel.

Illés.

A magy. kir. Helytartótanáctól 1864-ik évi Március hó 2-án 9795 sz. a. kelt s az ország összes törvényhatóságaihoz intézet rendelet.

Hivatalosan közöltetett a magyar erdőszegyesülettel.

Sajnosan tapasztaltatván, hogy a köznép saját érdekének bal-felfogásában, előforduló erdőégekknél azok oltására kevés, vagy épen semmi tevékenységet nem fejt ki: — ezen m. k. helytartótanács szükségesnek találta az élet minden viszonyaira kiható faszükséglet biztosítása és oltalma tekintetéből következő rendszabályokat az 1857-iki erdőrendtartás s illetőleg az 1840. 9. t.cz. ide vonatkozó határozmányainak alapján, azokra való szoros figyelmeztetés mellett kibocsátani:

1. erdőkben s azok szélén, tüzekgyujtásánál s tűzveszélyes tárgyak használatánál óvatosnak kell lenni.

2. ha ezen óvatosság elhanyagolásából, vagy egyéb hibából tűzkár keletkezik, az, az illető községbeli előljárók által rögtön, és személyes felelőség terhe alatt szigoruan megvizsgálandó s a kinyomozott bűnös az akkép támadt kárt megtéríteni köteles, s a körülményekhez képest, a mennyiben erélyesb büntetés nem alkalmazandó, — 5—40 ftnyi bírsággal vagy 1—8 napi fogsággal büntetendő, ilyen eset a mezőrendőrségi panaszok és bírságok felőli szabályszerű időszaki táblás kimutatások észrevételi rovatában, itteni tudomás végett rendszeren bejelentendő.

3. mindenki, a ki erdőben, vagy annak szélén elhagyott s elnem oltott tüzet talál, köteles azt lehetőleg eloltani. Ha valaki erdőéget vesz észre, köteles azt az útjában legközelebb eső ház lakosainak tudtára adni. Ezek tartoznak azt a legközelebbi helységelőljárónál és az erdőbirtokosnál vagy erdőszemélyzeténél azonnal bejelenteni. Az erdőéget feljelentésének elmulasztása 5—15 ftnyi bírsággal, vagy 1—3 napi fogsággal büntetendő.

4. Az erdőégés oltására az erdőbirtokos, az erdőszemélyzet, vagy a helységelöljárók által minden körülfekvő helységek felszólíthatnak. A felszólított népség köteles a szükséges tűzoltószerekkel tüstént az égés helyére sietni, s ott tevékeny segítséget nyújtani. A helységelöljárók s erdőszolgálatbeliek tartoznak a tűzoltó embereket kísérsni. Ezen szoros kötelességeiket mulasztó vagy azt vonakodva teljesítő községi elöljárók, vagy a tűzoltásra kirendelt de azt teljesíteni vonakodott községbeliek, a járási szolgabíró által megszabandó bírsággal, sőt súlyosabb beszámítási esetekben törvényszékileg kimondandó büntetéssel fenytendők.

5. A tűzoltás vezetése a helyszinén létező legmagasb állású erdőszolgálatbelit, s ha ilyes jelen nem volna azon községnek, melynek határában az erdőégés van, elöljáróját illeti. Az illető járásbeli szolgabíró, esküdt vagy esendbiztos külömben köteles mihelyt az erdőégésről a községi elöljáró által értesítetik, ott megjelenni — s erélyesen intézkedni — ebbeli tisztének mulasztásáért szigoruan felelős lévén.

6. Annak, ki az oltást vezeti, az erdőégés oltására szolgáló rendeletekben mindenki föltétlenül engedelmeskedni köteles.

7. A többi községelöljárók s erdőszolgálatbeliek kötelesek az oltó nép közt rendet tartani és a rendes oltási intézkedések foganatosítását előmozdítani. Az égés eloltása után az égés helye 1—2 napig, vagy ha szükséges, tovább is őrizet alatt tartandó, mi végett az erre szükséges emberek kirendelendők.

8. Azon helységelöljárók, kik a népet az erdőégés oltására felszólítani elmulasztják, 5—50 ftnyi bírsággal, — azon személyek pedig, kik a községelöljárók felszólításának elegendő ok nélkül nem engedelmeskednek, 5—15 ftnyi bírsággal vagy 1—3 napi fogsággal büntetendők.

Különfélék.

Hogyan lehet egy egyforma vastag fadarabon az alsó és felső véget megkülönböztetni? (Indus rege után.) Két indus király egymással hosszabb ideig czivakodásban és egyeneltenségben élt. Egykor az egyiknek eszébe jutott meggyőződni arról, hogy a másíknak elég éles eszü ministere van-e? E végből tehát ellenségének egy darabb 2 öl hosszaságú, semmi ismertető jellel nem bíró, mind két végén egyforma vastag, minden göcs és ág nélküli szantálfát (*Pterocarpus santalinus* L.) küldött, melyen semmi faragás nyomai nem látszottak, s felhívta őt, e fának alsó és felső végét meghatározni.

A vizsgálatra a király minden miniserét összehívta; de eredmény nélkül. Ekkor a miniseretek egyike ritka eszessége által ismeretes menyéhez folyamodott jó tanács végett. „Az fölötte könnyű“ — felelt az asszony.

„Fektessétek a fát vízbe; s a gyökvég alá fog merülni, míg felső vége a víz fölött lebeg.“

A kísérlet sikeresnek bizonyult s az eszes asszonynak ipja a királytól igen becses ajándékokat nyert.

És valóban, a mit e régi indus rege mond, az újabb időben tett tapasztalatok folytán tökéletesen igaznak bizonyult be. Kevés kivétellel (p. a rezgönyár) t. i. a fáknál alsó végüktől fölfelé a fajsúly bizonyos mértékben esik, és így a szantálfa is ezen osztályba tartoznék. *K.*

A magyar erdőszegylet igazg. választmánya f. é. márczius 24-én Pozsonyban ülést tartott melynek tárgyai a következők voltak:

1) A. nm. m. k. Helytartótanács által kívánt véleményadás „Az erdő mint mentő a takarmányszükében“ czímű dolgozat fölöl.

2) Tanácskozás egy Pozsonyban állítandó erdőszeti iskola alapelveiről.

3) Tanácskozás azon utak és módok felett melyeken a hazai erdőbirtokos urakat az erdőszegyesület alapító tagjaiul lehetne megnyerni.

4) Kinevezése egy bizottságnak az egylet 1864-ki számadásainak megvizsgálására.

Szerk.

Tulajdonos kiadó és felelős szerkesztő: **Vágner Károly.**

Főmunkatárs: **Divald Adolf.**

Selmecz, 1864. Nyomatott LORBER FERENCZ-nél.